

TÉMA MĚSÍCE

ING. JAN KOMENDA, CSC., DOCENT KATEDRY ZBRANÍ A MUNICE BRNĚNSKÉ UNIVERZITY OBRANY, SE ŘADÍ MEZI **NEJVĚTŠÍ ČESKÉ EXPERTY** NA BALISTIKU, STŘELIVO A TAKÉ NA NELETÁLNÍ ZBRAŇOVÉ SYSTÉMY. POD HLAVIČKOU SDRUŽENÍ NA OCHRANU PRÁV MAJITELŮ ZBRANÍ LEX O. S. SE AKTIVNĚ ZAPOJIL I DO NEDÁVNĚ DISKUZE NA TÉMA ZMĚNY ZBROJNÍHO ZÁKONA VE PROSPĚCH UVOLNĚNÍ NELETÁLNÍCH ZBRANÍ A STŘELIVA DO VOLNÉHO PRODEJE. — Text: Petr Kučera — Foto: Martin Jansa

Jan Komenda

I NELETÁLNÍ zbraň může být **smrtící**

www.lex.cz

V jedné z tunelových střelnic brněnské společnosti Prototypa – ZM, s. r. o. se dvojice mužů se zaujetím sklání k průsvitné gelové krychli „oblečené“ do prasečí kůže, která právě utrpěla z bezprostřední blízkosti zásah gumovým projektilem. Jan Komenda pomáhá svému studentovi Jakubu Štěrbovi s přípravou podkladů pro diplomovou práci, která má za cíl zanalyzovat účinky různých neletálních střelných zbraní při použití proti živému cíli, pokud střelící hrubě poruší pravidla pro jejich bezpečné používání. Vše zaznamenává vysokorychlostní kamera a Jan Komenda pořizuje dokumentační snímky.

Náš rozhovor proto probíhá poněkud netradičně – rozkouskovan až nadšeným odbíháním dotazovaného podívat se, co střela v náhradním cíli napáchala, a výstižnými varováními vedoucího střelce Miroslava Nováka z domovské firmy „Pozor, bude rana!“



Jan Komenda při experimentu se svým studentem Jakubem Štěrbo

Z&N Jak jste se k neletálním zbraním dostal?

Byl to v podstatě předmět mé práce – na Univerzitě obrany učím od roku 1980 munici a balistiku. Když se v Česku někdy po revoluci první takové zbraně objevily, testovali jsme je pro potřebu jednotlivých výrobců. Pro Českou zbrojovku Uherský Brod jsme třeba zkusili účinky modifikované neletální pistole CZ 83 v ráži 9 mm PA Rubber, pro firmu Kora Brno revolver Safegom, pro Sellier & Bellot Vlašim jsme testovali gumáky do brokovnic.

A guma mě zaujala. V řadě případů je to totiž zajímavější práce než testovat běžné střelivo s primárně smrtícími účinky, a to ve všech oblastech balistiky. Například chováním střely na substituci živého cíle, což obvykle bývá blok plastelíny, želatiny nebo gelu. Také z hlediska vnější balistiky jsou pryžové střely zajímavé tím, že jejich odporové charakteristiky jsou nesrovnatelné s běžnou kovovou střelou, což se projeví extrémním poklesem rychlosti na dráze. Samostatným problémem je otázka přesnosti střelby na hranici účinného dostřelu. I vnitřní balistika je zajímavá – třeba kvůli přepážkám v hlavni, které zabráňují zneužití zbraně použitím smrtícího střeliva obdobné ráže. Střela se musí protlačit křivočarým vývrtem, což je velmi nestandardní.

Z&N V čem spočívá problém neletálních zbraní z balistického hlediska?

Myslím, že je to vzájemný vztah mezi bezpečností a účinností použití. Neletální zbraň lze použít proti živému cíli až od určité vzdálenosti. S rostoucí vzdáleností střelby však klesá rapidně energie střely, tedy i její účinnost a také přesnost. Pásmo, v němž je neletální střela účinná, přesná a zároveň bezpečná, je proto poměrně úzké, třeba i jen několik metrů. Správné použití neletálních zbraní je tak mnohem obtížnější než použití jejich smrtících protějšků.

Z&N Když se podíváme na technický vývoj neletálních zbraní pro individuální sebeobranu, je možné vysledovat trend, jakým směrem se ubírají?

Dalo by se říci, že vývoj systémů střelících pryží, tzv. „gumostřílů“, je dnes v použitých principech

neměnný. Pro občanskou sebeobranu jsou využívány menší ráže kolem 10 mm s energií střely do 100 joulů, pro služební použití roste ráže i výkon až třeba na 40 i více milimetrů a stovky joulů. To si pro civilní použití těžko umím představit, snad jen doma za dveřmi, na ulici už vůbec ne.

Základním trendem vedle snah o prodloužení pásma použitelnosti je konstrukční zajištění jednoúčelovosti zbraně, aby nebyla zneužitelná pro střelbu ostrým smrtícím střelivem. Neletální zbraně jsou modifikované, pistole mají například výfukový otvor, provrtanou komoru a překážky v hlavni, kolem kterých se gumová střela protlačí, ale kovová se napěchuje do vývrtu. Dalším požadavkem je, aby tyto zbraně i střelivo byly cenově dostupné.

Z&N Jsou nějaké země, které určují směr?

V Evropě jsou asi nejdále Francouzi. Také v Rusku je o tyto zbraně v civilním sektoru zájem. A samozřejmě USA v oblasti služebních zbraní. Je zajímavé, že v Česku je poměrně hodně výrobců neletálních zbraní, ale na domácím trhu se tyto zbraně zatím moc neuplatňují. Většina produkce jde na vývoz, především na východ.

Z&N Neletálních zbraní je mnoho druhů. Který považujete pro běžnou sebeobranu za nejlepší?

Záleží, zda jde o sebeobranu v obydlí, nebo na ulici. Doma můžete mít cokoli, třeba i rozměrnější zbraň typu Kraken. Problém domácí (neletální i letální) sebeobran je v tom, že zbraň musí být připravena k okamžitému použití v případě potřeby a přitom musí být např. mimo dosah dětí.

Venku je samozřejmě pro obranu vhodnější krátká neletální zbraň, pistole nebo revolver. Některé neletální revoly, jako třeba francouzský Safegom, vyráběný brněnskou firmou Kora – Kroko, mají výhodu i nevýhodu v tom, že jsou relativně šetrné, protože k jejich činnosti nepo-

třebujete samonabíjecí funkci. Pistolový náboj musí být mnohem výkonnější, protože musí dokázat pohnout závěrem zbraně dozadu a znovu ji nabít. Rozdíly mezi účinky jsou proto docela velké. Existují však i revoly na výkonné pistolové náboje, například brněnské revoly Alfa Steel.

Z&N Jak vlastně gumové střely na člověka působí?

Princip zastavujícího účinku „gumostřílu“ je založen na bolestivém úderu střely na povrch těla, přičemž by nemělo dojít k vniknutí střely přes kůži do hloubky tkání. U menších civilních ráží je jejich účinek na živého tvora přirovnávan ke šlenutí bičem, u velkých výkonných služebních ráží ke kopnutí koně.

I méně výkonná neletální zbraň může být za určitých okolností účinná, ovšem omezeně. Hodně záleží např. na oblečení toho, proti komu je použita. Tatáž zbraň bude v létě díky lehkému oblečení mnohem účinnější než v zimě. U méně výkonných pryžových střel je problém v tom, že pokud proti vám nebude stát nějaký amatér, zásah gumovým projektilem jej může jen „povzbudit“ k větší zuřivosti a brutalitě při útoku.

Další problém je, že tyto zbraně, byť nemožou střel smrtící náboje, tváří se tak. Otázkou je, jak zareaguje protistrana. To může agresora vyprovokovat k použití smrtící zbraně.

V souvislosti s nesmrtícími zbraněmi však nejde jen o obranu proti lidskému pachateli, ale i proti agresivním zvířatům. I v tomto směru jsou tyto zbraně docela účinné a také nesmrtící, pokud tedy nestřelíme zblízka či na hlavu.

Z&N A co „nepalné“ zbraně, různé spreje, tasery a podobně?

Můj názor je, že dobrý, účinný sprej s dráždivou látkou je pro většinu lidí lepší jakákoli palná zbraň. Taser je pro zneškodnění útočnicka dobrá věc, →

➤ V Česku jsou všechny neletální krátké střelné zbraně stále zařazeny v kategorii B, a potřebujete tedy k nim i zbrojní průkaz. To brání jejich širšímu rozšíření.

staženo z www.gunlex.cz

TEMA MĚSICE

jeho širšímu použití však brání vysoká cena, a tak se uplatňuje spíše ve služebních verzích.

Z&N Když jsem četl váš rozbor na téma používání neletálních zbraní, který jste vypracoval pro občanské sdružení Lex v souvislosti s uvažovanou změnou zákona o zbraních, klady a záporny vyšly zhruba půl na půl. Znamená to tedy, že nelze tyto prostředky pro sebeobranu jednoznačně doporučit?

U nás to spíše měla být alternativa pro ty, kteří nechťejí nebo nemohou mít zbrojní průkaz, a přesto se chtějí bránit palnou zbraní. Ovšem to by platilo za předpokladu, že dojde ke změně zbrojního zákona zařazením vybraných neletálních zbraní do kategorie D, což se zatím nepodařilo. V Česku jsou neletální krátké střelné zbraně stále zařazené v kategorii B a k jejich držení potřebujete zbrojní průkaz. To zatím brání masivnímu rozšíření těchto zbraní v civilu. V ozbrojených složkách není situace o moc lepší.

Neletální zbraně jsou hodně populární především v zemích, kde zákony neumožňují držení a nošení zbraní smrtících, jako je například Rusko a jeho satelity, Francie či řada asijských států. Český občan, pokud má možnost volby, zatím dává při sebeobraně přednost olovu před gumou.

Z&N Proč tomu tak je?

České zákony bohužel občana k použití šetrnějších zbraní při sebeobraně příliš nemotivují, neboť nerozlišují, jakou zbraň jsem použil. Z hlediska přijatelné míry ohrožení zdraví by asi byla první na řadě guma a smrtící zbraň až někde na konci. Ale není jisté, zda by soudce použití nesmrtící zbraně ve prospěch obránce vůbec zohlednil. Naopak exces s nesmrtící zbraní by spíše obránci přitížil.

Problém je totiž v tom, že se řada lidí domnívá, že s takovou nesmrtící zbraní mohou cokoli. A to bohužel není pravda. I s nesmrtící zbraní, jak můžete právě dnes vidět, je možné člověka těžce zranit, nebo i zabít, když ji použijete v rozporu s bezpečnostními pravidly – např. z malé vzdálenosti nebo když protivníka střelíte do obličeje, například do oka nebo do krku. Vel-

mi nebezpečná je zejména střelba s přiloženou zbraní na těle, kdy se k mechanickému účinku pryžové střely přidružuje i tlakový účinek prachových plynů proudících z hlavně. Výsledkem jsou nečekaně devastující poranění měkkých tkání, navíc infikované zplodinami hoření prachu i neshořelými zrny.

A když podmínky pro takto způsobené zranění nebyly adekvátní, může se střelec dostat to stejných problémů jako se zbraní smrtící.

Z&N Myslíte si, že by obránce mohl být při použití takové nesmrtící zbraně „odvážnější“?

Ano – nejen odvážnější, ale i méně zdrženlivý. Nemusel by čekat, až bude v sebeobraně situaci opravdu ohrožen jeho život. Když jde po vás někdo s holýma rukama, co můžete dělat s letální zbraní v ruce? Jak zdůvodníte, že jste po něm střelili olovem? Kdežto s nesmrtícími zbraněmi už máte určitou možnost se bránit i v tomto případě.

Proto si myslím, že je škoda, že návrh na příslušnou úpravu zákona o zbraních ve sněmovně neprošel. Horní hranice balistického výkonu sice byla navržena jen na 60 joulů, takže sortiment použitelných zbraní by byl omezený, ale alespoň nějaký první impuls by to byl.

Z&N Jste tedy pro, aby se přístup k neletálním zbraním zjednodušil?

Myslím, že by to nebylo od věci. Určitě bude lepší, když budou lidé chodit po ulicích se zbraněmi nabitými gumou než s nabitými olovem, pokud už takoví jsou. Je ale otázka, jestli by ti, co chodí s olovem, přezbrojili. Já myslím, že asi ne.

Z&N Budete se spolu s LEXem dál pokoušet zbrojní zákon změnit?

Předpokládám, že toto byl první pokus, který sice nebyl úspěšný, ale nějaký základ, na kterém se dá stavět, byl učiněn. V budoucnu se dají očekávat další snahy o změnu zákona o zbraních a střelivu směrem k uvolnění těchto prostředků sebeobraně. Zatím jsme narazili na nesouhlas poslanců především v branně bezpečnostním výboru, který dal jednoznačně zamítavé stanovisko,

Podle Jana Komendy je škoda, že neletální střelné zbraně zůstávají pro většinu veřejnosti nedostupné, tedy v kategorii B



a odmítavě se vyjádřil bohužel i ministr vnitra. V budoucnu bude třeba návrh lépe propracovat z hlediska definic pojmů a energetických limitů pro zařazení neletálních zbraní do kategorie D.

Z&N Pokud byste uspěli a zákon by volný prodej těchto zbraní umožnil, byl by o ně v Česku vůbec zájem?

To je zajímavá otázka, na kterou bohužel neznáme odpověď. Podobný průzkum podle mne nikdo zatím neudělal, takže by se to ukázalo, až když by se pravidla uvolnila. Pro české výrobce neletálních zbraní by určitě bylo pozitivní, že by se trh v tuzemsku rozvíjel. A možná by to bylo dobré i pro vynucení práva a prevenci před násilnou kriminalitou, že by si kdejaký kriminálník nemohl dělat, co chce.

U nesmrtících zbraní je problematická jejich jednoúčelovost, která brání jejich širšímu využití. Když si koupíte klasickou ostrou pistolí, můžete s ní chodit střelící a zároveň ji nosit jako sebeobranou zbraň. Kdežto v případě nesmrtící zbraně je její využití omezené. S ní si na střelnici nezastrělíte. Může se vám tedy velmi snadno stát, že si ji pořídíte, budete ji s sebou dlouho nosit, a nikdy ji nepoužijete.

Nízká popularita nesmrtících zbraní v Česku je výsledkem jejich slabé propagace. Proto je neletálním zbraním formou textu a rychlovidei věnován určitý prostor i na mém webu www.RuceVzhuru.cz.

Z&N Jak se tedy díváte na perspektivu neletálních zbraní v Česku?

I přes uvedená úskalí je nesporné, že nesmrtícím zbraním patří nejen u nás budoucnost – vždyť prokazatelně prodlužují lidský věk. Určitě není daleko doba, kdy je bude doporučovat osm z deseti ministrů vnitra, a doufejme, že mezi těmi osmi bude i ten český... ■

